

KÖZÖS NEVEZŐN

*A budai Vigadó felújítása
a Hagyományok Háza számára*

Szerző: GÖTZ ESZTER | Építész: NAGY CSABA,
PÓLUS KÁROLY, BENEDEK BOTOND, T. MAJOR KRISZTINA
Fotó: BUJNOVSZKY TAMÁS

A VÁR 1944-45-ÖS BOMBÁZÁSA ÉS OSTROMA HOSSZAN NYOMTA RÁ A PECSÉTET AZ ALATTA HÚZÓDÓ DUNA-PARTSZAKASZ KESKENY SÁVJÁBAN ÁLLT, EGYKOR REPREZENTATÍV ÉPÜLETEK SORSÁRA. EGÉSZEN MÁIG MARADTAK NAGY ADÓSSÁGOK MIND AZ ÖRÖKSÉGVÉDELEM, MIND A VÁROSRENDEZÉS RÉSZÉRŐL. AZ UTÓBBI ÉVEKBEN AZONBAN EGYRE-MÁSRA KÉSZÜLNEK ITT AZ IGÉNYES HELYREÁLLÍTÁSOK, ILLETVE BEÉPÍTÉSEK AZ ÉRTÉKMENTÉS, A RENDEZÉS KÉTSÉGBEVONHATATLAN SZÁNDÉKÁVAL. A VÁRKERT BAZÁRT KÖVETTE A CLARK ÁDÁM TÉREN SOKÁIG FOGHÍJKÉNT ÉKTELENKEDŐ SAROKTELEK BEÉPÍTÉSE, 2018 TAVASZÁRA HELYREÁLLÍTOTTÁK A VÁRKERT KIOSZKOT, ÉS ŐSZEL ÁTADTÁK A CORVIN TÉRI BUDAI VIGADÓ SOKAT TŰRT ÉPÜLETÉT.

« A lépcsőház szecessziós díszítőfestésében a rekonstrukció a népművészeti motívumokat emelte ki.

Az egykor színes előcsarnok ma hófehér, a kortárs formavilágot képviselő ruhatár és fogadópult belesimul a historizáló környezetbe.

A Budai Vigadó rekonstrukciója több szempontból is igazi sikertörténet: nem csupán eredeti pompáját nyerte vissza – a korhoz igazítás szükségszerű átalakításaival –, de egyedülálló módon tanúsítja, hogy a magyarországi kultúra kétféle húzása, a hagyományos népi-urbánus szembenállás bizony nincs köbe vésvé. Hogy ezt megértsük, ismernünk kell az épület múltját.

Az egyesülése után néhány évtized alatt világvárossá fejlődő Budapest még egy ideig hordozta a három város különállásának örökségét. Pest gyorsabban lendült bele a polgári kultúrába, de a budaiak is igyekeztek lépéselőnyhöz jutni. Odaát már 1865-ben elkészült Feszli Frigyes Vigadója, Budán azonban még az 1890-es években sem volt nagyobb befogadóképességű kaszinó és bérbe

vehető bálterem (Steindl Imre 1873-as vigadóterve papíron maradt). 1894-ben a város végre hozzájutott a honvédség épületeihez, és a budaiak hamar lecsaptak a Fő utca mentén lévő, háromszög alakban elnyúló telekre, amelyen egykor székerraktár állt – ekkor már csak összetakolt barakkok sora. A Budai Polgári Kőr és a Budai Könyvtár Egyesület lobbijereje kihajtotta a város támogatását. A tervezésre kiírt pályázatot Kallina Mór nyerte vejevel, az akkor még csak 28 éves Árkay Aladárral közösen. A budaiak konzervatívabb ízlését tiszteletben tartó épület kívül a múlt felé, de belül már a jövő irányába kacsintott. Sárgás árnyalatú homokkő homlokzatai neoreneszánsz stílust követtek, annak összes kellékét felhozva, de szép arányban ötvözve. Belül azonban – megtartva

Vízimadarak tánca díszíti az emeleti színházterem előtti fogadócsarnokot.

Stílusok párbeszéde: neoreneszánsz boltívek és szecessziós motívumok a második emeleti folyosón.

a tágas díszlépcsőház, a loggiás belső udvar, a hatalmas méretű díszterem palotára emlékeztető jellegét – az éppen felemelkedő szecesszió díszítőmódja uralkodott, a főbejárat indás vasrácsától az egyedi rézcsillárokon át a népi motívumokat idéző díszítőfestésig. Az átadás 1900. január 30-án az új évszázad első bálj szezonjának nyitóeseménye lett, három miniszter, Budapest főpolgármestere és a hazai arisztokrácia jelenlétében.

Az épületben 350 fős színház-, illetve bálterem, könyvtár, a földszinten kávéház és étterem, szalonok, játéktérmekek, a második emeleten bérletlakások létesültek. (Utóbbiakra alig volt kereslet, így végül a budai Anyakönyvvezető Hivatal

foglalta el.) A Vigadó népszerű helyé vált: évente 20-30 nagyobb bál és sokféle társasági esemény zajlott a falai között. Buda ostroma alatt azonban súlyos találatokat kapott. A legszükségesebb helyrepolozásokkal talpra lehetett állítani, de már nem talált egykori önmagára. 1947-ben a Budai Polgári Kört megszüntették, a házat először a Kiszgazdapárt kapta meg mozi céljára, majd a Rákosi-korban, mint minden, ez is az államé lett. A levert épületdíszek, feldarabolt terek, befalazott üvegek nyomasztó hangulatában alapították meg a Szovjetunióban létrehozott „népi alkotások háza” műfaj hazai megfelelőjét, a Népművészeti Intézetet (ebből lett 1956-ban

a Népművelődési Intézet, ami később, a táncmozgalom megindulásával az ellenkultúra egyik fellegettevé vált), és itt kapott otthont az 1951-ben megalakult Állami Népi Együttes. A színházterem adott volt, a nagyvonalú földszinti térsort szétszabdalták irodáknak, az előcsarnok íveibe szocialista pannókat helyeztek. Kutatója szerint (1.) az állampárt fricskája volt a gesztus a hagyományosan polgári kultúrát őrző budaiak felé, hogy a népművészet ápolásának központját éppen ide helyezték.

A rendszerváltás után sokáig maradt, ami volt (egyetlen epizódot leszámítva, amikor 1996-ban egy hirtelen fellángolt ötlet ide szánta a Nemzeti

A beépített faburkolattal a belső udvar új, sokoldalú rendezvényhelyszínné vált.

< A mobil nézőtérrel megoldott díszterem egyszerre alkalmas színházi produkciók és bállok, nagyobb táncművészeti események kiszolgálására.

> A főhomlokzat már az első, 2007-ben indult fázisban visszakapta szobrászati díszének nagy részét.

Színházat). 2001-ben az intézményből létrejött a szolgáltatásokkal és gyűjteményi-dokumentációs funkcióval kiegészített Hagyományok Háza, de az elhanyagolt állapotú épület helyreállítása csak 2007-től indult, akkor is kívülről. A ház visszanyerte régi külső pompáját. A díszes bejárat elé visszakerült a timpanonnal zárt, oszlopokra támaszkodó fedett kocsibeálló, a kétemeletnyi, féloszlopokkal, domborművekkel, íves és körablakkal, mellvédekkel díszes főhomlokzatot legfeljebb szintén timpanon koronázza, a zárópárkányon újra ott díszlenek a Budapest eklektikus városképéhez tartozó szoboralakok. Ez a rekonstrukció, melyet Nagy Csaba vezetésével az Archikon végzett, az eredeti tervekre és archív fotókra támaszkodott, és kizárólag a homlokzatot érintette, minimális (praktikumot szolgáló) belső kiegészítésekkel. 2011-ben ez az épületet műemlékké nyilvánították,

és megkezdődhetett az emeleti lakók kivásárlása. 2018 őszén pedig végre elkészült a teljes helyreállítás. A változás kívülről szinte észrevehetetlen, ám a belső térsorok átalakultak. Ahol lehetett – első sorban a földszinten, a díszlépcsőházban és az első emeletet uráló díszteremben, illetve ennek előterében – az architektúra az eredeti állapotot követi, de a földszinti egykor színes falak ma fehérék, és a lenyűgöző kivitelű díszítőfestésben az egykori mintakészletből kiemelték a népművészeti motívumokat. Jót tett a háznak ez a kis egyszerűsítés: plasztikusabban emelkednek ki a szépséges részletek. Kibontották az állmennyezeteket, újragyártották a pompás csillárokat, visszaállították a földszinti bevilágítókat és összenyitották az 1945 után felszabdalt tereket. A jó arányú belső udvarból fedett átrium lett, legfeljebb puritán, de finom ritmusú, acélszerkezetű árnyékolható

üvegtetővel. Az átrium meleg hatású, hangelnyelő faburkolata, a két szomszédos utca szintkülönbségét áthidaló lépcsős kialakításával táncházak, koncertek helyszínévé válhat. A díszlet- és jelmeztárolók a helyrehozott pincszintre kerültek. A földszinten az egykori kávéház tereit a Népművészeti Módszertani Műhely oktatótermei foglalják el, a hatalmas utcai ablakok látványműhelyként mutatják az odabent folyó munkát. Az első emeleten a díszterem is majdnem eredeti megjelenését nyerte vissza. Díszítése kissé egyszerűsödött és megszűnt a bálterem szükséges része, a karzat; ehelyett dobozszínpadot és a korábbi fix helyett gyorsan összecusukható nézőteret kapott, így színházi előadások és bállok, táncesemények igényeire is képes könnyen alkalmazkodni. Az első emeleti kerengő folyosójáról nyílik az Állami Népi Együttes igazgatósági irodasora és a dokumentációs gyűjtemény,

a legfelső szinten ugyanitt a könyvtár és további irodák. A beépített padlástérben alakították ki az együttes napi munkájához szükséges próbatermeket, öltözőket, kisebb helyiségeket. Hosszú folyamat zárult le. Az intézmény – és maga a ház – a kétféle tradíciót, a budai polgári kultúra és a népművészet örökségét egyben folytatja, megújulva és ugyanakkor visszatérve az épület korábbi, értékes állapotához. Az előző századforduló szecessziós építészete a haladást úgy fogalmazta meg, mint a modern nagyvárosi élet és a népi hagyomány együttes felvállalását. Talán ez ma, 120 évvel később, egy másik szinten, de újra járható út lehet.

1, Gábrriel Tibor: *A Budai Vigadó története*. Lánchíd kiadó, Budapest, 2011.

Alapterület: 2600 m²
Tervezés: 2016
Kivitelezés: 2017-2018

Építető: HAGYOMÁNYOK HÁZA
Eredeti tervező: KALLINA MÓR,
ÁRKAY ALADÁR

Tervezők: NAGY CSABA,
PÓLUS KÁROLY, BENEDEK BOTOND,
T. MAJOR KRISZTINA
(ARCHIKON ÉPÍTÉSZIRODA)
Munkatársak: BOTOS ANDRÁS,

CHVALLA DIÁNA, LONG YINING,
MÉSZÁROS ESZTER, VÁRHIDI BENCE
Belsőépítész: GÖDE ANDRÁS, KÉRY BALÁZS
(KROKI KFT.); BEREZ TAMÁS,
BATÁRI ATTILA (B+B MŰTEREM KFT.)
T. MAJOR KRISZTINA, LONG YINING
(ARCHIKON KFT.)
Műemlékvédelem: DR. DÉRY ATTILA
Díszítőfestés: HERLING ZSUZSANNA
Köszöbrász, terrazzo restaurátor:
KELECSÉNYI GERGELY,
(ALAKART KFT.)
Kivitelező: ÉPKAR ZRT.
Főépítészvezető: PANDUR GÁBOR

